

REGIONPLAN & BUDGET 2026

Centerpartiet i Region Västmanland

Centerpartiet

VÄSTMANLAND

Innehållsförteckning

Politiskt förord	3
Kort om Regionplan och budget 2026–2028.....	4
Ett jämställt och tryggt Västmanland för alla	5
En nära hälso- och sjukvård för patientens bästa	6
<i>Hälso- och sjukvårdsförvaltningen .....</i>	<i>6</i>
<i>Akutsjukvård.....</i>	<i>7</i>
<i>Nära vård .....</i>	<i>7</i>
<i>Digital utveckling, en del av Nära vård.....</i>	<i>8</i>
<i>Vårdcentraler .....</i>	<i>9</i>
<i>En första linjens samtalsstöd vid psykisk ohälsa .....</i>	<i>9</i>
<i>Annan verksamhet .....</i>	<i>10</i>
Medicinsk diagnostik.....	10
Hjälpmedelscentrum	10
Medicinsk teknik	10
Patientnämnden.....	10
Samverkan.....	10
<i>Tandvård .....</i>	<i>11</i>
<i>Välfärd och folkhälsa .....</i>	<i>11</i>
Civilsamhället ska inkluderas i folkhälsoarbetet	12
<i>En stark ideell sektor för demokratins bästa .....</i>	<i>12</i>
Kultur och idrott skapar möten.....	12
<i>Utbildning .....</i>	<i>13</i>
Infrastruktur och kollektivtrafik.....	14
<i>Infrastruktur .....</i>	<i>14</i>
<i>Kollektivtrafik .....</i>	<i>15</i>
Regional utveckling	16
<i>Ta vara på hela länets förutsättningar för beredskapen och samhällsskyddets bästa..</i>	<i>16</i>
Beredskap i ett nytt läge	17
<i>Fler företagare för välfärdens bästa .....</i>	<i>18</i>
Fastighet och service samt kost	19
<i>Fastighet .....</i>	<i>19</i>
<i>Drift och Service .....</i>	<i>20</i>
<i>Kost .....</i>	<i>20</i>
Regionkontor.....	20
<i>Personal .....</i>	<i>21</i>
<i>Politisk verksamhet .....</i>	<i>22</i>

<i>Ekonomi och administration .....</i>	<i>22</i>
Budget.....	22
<i>Större förändringar i Centerpartiets budgetförslag:.....</i>	<i>22</i>
<i>Ekonomi .....</i>	<i>24</i>
<i>Centerpartiets förslag till fullmäktiges beslut.....</i>	<i>29</i>
Alla uppdrag	31

Politiskt förord

Vi lägger åter en Regionplan och budget från Centerpartiet där vi förmedlar vad vi anser vara viktigt för Region Västmanland. Som tidigare år redogör vi för vilka områden inom Agenda 2030 vi vill bidra till genom våra prioriteringar. Mycket av hälso- och sjukvård är lagstyrt och naturligtvis skall verksamheterna följa dem samt gällande förordningar som staten beslutat om. Den Regionala utvecklingsstrategin, RUS:en, som antogs av regionfullmäktige i februari 2025 finns också med som ett styrande dokument i våra skrivningar i denna plan.

2025 är ett år som hittills har ställt mycket av det vi tagit för givet på sin spets. Det nya styret i USA omdanar den verklighet som vi levt med i 80 år och framtiden ter sig mycket oviss. Att resa tullar och handelshinder i en värld där vi är vana att varor och tjänster rör sig fritt kommer att förändra våra ekonomier. Sverige är ett exportland och vi är beroende av att få sälja våra varor. Vad denna ovisshet innebär för Sveriges ekonomi gör det extra svårt att lägga en budget som speglar verkligheten 2026 med utblick 2027-2028.

2023 och 2024 har varit två tuffa år för Region Västmanland och ekonomin har försämrats under dessa två år. Underskotten tillsammans uppgår till -1,159 miljarder för de två åren. För 2025 har region Västmanland budgeterat för ett 0-resultat. Om det visar sig att resultatet blir negativt så skall det återställas inom 3 år. Region Västmanland har dessutom ett stort behov av att kunna investera de närmaste tio åren då vi har flera stora projekt som måste genomföras.

Det krävs krafttag från alla som arbetar inom region Västmanland och Centerpartiet tror att alla medarbetare har förslag och idéer om hur vi kan arbeta annorlunda framåt. Teknikutvecklingen ger oss möjligheter som i sin tur ger oss mer effektivitet. Att ge patienten och anhöriga mer inflytande är också en väg framåt. Samverkan med andra aktörer är också en framgångsfaktor för att minska på kostnader.

Hela länet ska fungera och för oss i Centerpartiet är det en självklarhet. Att vi har fungerande vägar och järnvägar är en grundförutsättning för att företag och människor kan utvecklas i hela länet. Vi måste också ha fungerande digital infrastruktur så att människor kan använda den nya tekniken. Länets företag förtjänar de bästa möjligheterna till att växa och vi har både små och stora företag som behöver kompetens för att lyckas. Det regionala utvecklingsansvaret som region Västmanland har lyfts i den Regionala utvecklingsstrategin som alla partier står bakom och den ska omsättas i praktiken för att få genomslag.

Omvärldsläget gör att vi måste förstärka vår beredskap och här är civilsamhället helt avgörande. Alla människor kan göra något för att förstärka vårt försvar. Våra bygdegårdar kan användas som samlingsplatser för de som lever på landsbygden. Regionens stöd till föreningar, studieförbund och organisationer gör skillnad för människor och bidrar till att möjliggöra människors delaktighet.

Folkhälsan i vårt län står inför stora utmaningar och regionen har ett ansvar tillsammans med kommunerna att möjliggöra ett gott liv för de som lever här. Familjecentraler som är ett stöd för föräldrar i deras föräldraskap ska finnas i varje kommun och kan bidra till en god start i livet för barnen. Att fånga upp eventuella problem i tidigt stadium och sätta in stöd och hjälp kommer att ge resultat på lång sikt.

Region Västmanland som stor arbetsgivare och organisation har ett stort ansvar att arbeta med att minska sina klimatavtryck och att reducera påverkan på miljön. Att aktivt se över de produkter som regionen använder och välja de som går att återanvända är viktigt. Hjälpmedelscentrums arbete med att återanvända hjälpmedel är exempel på att få till ett cirkulärt förhållningssätt.

Jämställdhet är en fortsatt viktig fråga för Region Västmanland anser vi i Centerpartiet. En anslutning till Länsstyrelsens jämställdhetsstrategi är självklar för oss och vi ser fram mot att tillsammans med flera aktörer i länet göra oss mer jämställda.

Barbro Larsson

Regionråd och gruppledare för Centerpartiet i Region Västmanland

Kort om Regionplan och budget 2026–2028

Regionplanen 2026 med utblick mot 2027 - 2028 är Centerpartiet i Region Västmanlands vägvisare för en hoppfull väg framåt. Här presenterar vi konkreta uppdrag för kommande år liksom hur vi vill att regionen ska utvecklas på sikt. Vår drivkraft är att bidra till ett bättre samhälle för kommande generationer, socialt, ekonomiskt och miljömässigt. De som fått förtroende att hantera skattemedel har ett stort ansvar. Det handlar om att ta hand om, förvalta men även utveckla ekonomin i syfte att bli hållbar för kommande generationer.

Regionplan och budget 2026–2028 syftar till att visa vår närodlade Centerpolitik med prioriterade inriktningar, formulerade uppdrag och budget. I de olika kapitlen beskrivs vår syn på samhället och vad vi anser behövs förändra. I texten används förkortningar av vissa nämnder som hälso- och sjukvårdsnämnden (HSN), regionala utvecklingsnämnden (RUN), Kollektivtrafikenämnden (KTN).

Centerpartiet är mån om en hållbar utveckling och arbetet med Agenda 2030. Vår politik bidrar till att uppnå de globala målen för hållbar utveckling och därför har globala mål för hållbar utveckling synliggjorts under alla avsnitt med formulerade uppdrag.

Ett jämställt och tryggt Västmanland för alla

För Centerpartiet är det självklart att vi verkar för ökad jämställdhet. Det kön du har ska inte avgöra vilken vård du får eller hur du blir bemött och vi behöver fortsätta säkerställa en jämställd och jämlik vård i hela länet. Vi är övertygade om att jämställdhetsperspektivet måste beaktas i alla lägen för att i ett mer jämställt samhälle finns även ökad trygghet för alla. Ingen kan växa utan rätt förutsättningar och att leva i otrygghet begränsar människors möjligheter till ett gott liv.

Alla är vinnare i ett jämställt samhälle. Jämställdhetsintegrering är ett långsiktigt utvecklings- och förändringsarbete där jämställdhetsperspektivet alltid finns med i alla processer och beslutsfattande. Redovisad statistik och analyser efter könsuppdelning är en metod som vi tycker är viktig för att belysa skillnader mellan könen och kunna göra något åt det. Det jobbet är vi beredda att fortsätta med så länge det behövs.

I vissa fall får kvinnor sämre vård än män, det saknas kunskap och forskning om sjukdomar som främst drabbar kvinnor. Vi behöver mer forskning, bättre uppföljning av könsskillnader och en stärkt vårdkedja för kvinnosjukdomar som endometrios. Klimakteriet är även en period i livet som många kvinnor upplever symtom under men inte får rätt hjälp. Där är det viktigt att hamna rätt och få behandling för symtom. Forskning visar att unga kvinnor mår sämre idag och har oro och ångest i större uträkning än tidigare det här behöver lösas genom att få tidigt stöd och hjälp på exempelvis ungdomsmottagningen eller hos vårdcentralen.

Region Västmanland ska bidra till ett mer jämställt samhälle både som arbetsgivare och genom det regionala arbetet med hållbar utveckling. Fortfarande tjänar män mer än kvinnor trots lika arbete. Det ligger ett stort ansvar på den enskilda individen att uppmärksamma fall av lönediskriminering, så ska det inte behöva vara. Vi vill ha ett Västmanland där alla oavsett kön har lika möjlighet till inflytande över sitt liv och ökad ekonomisk frihet. Alla ska kunna ha en egen försörjning och bidra till samhället utifrån sina förutsättningar. Att hjälpa människor in i arbetslivet är därför viktigt för Centerpartiet.

Ingen ska behöva vara ekonomiskt beroende av sin partner utan alla ska kunna försörja sig själv. Det behövs effektiva processer och riktade satsningar för de som står längst från arbetsmarknaden, som exempelvis utomeuropeiskt födda kvinnor eller långtidssjukskrivna. Därför vill vi att sociala företag, idéburna organisationer och civilsamhället erbjuder möjligheter att bidra med sitt kunnande att få in människor i arbete. De kan även bidra till lösningar för att lösa den stora utmaningen med kompetensförsörjning vi står inför.

Att vara delaktig i samhället är en väg till gott liv

Vi vill skapa förutsättningar för stärkt egenmakt vilket innebär att kunna bestämma mer själv och skapa sig en god tillvaro. Vi är sociala varelser och behöver samhället och andra människor för att må bra. Ofrivillig ensamhet, att sakna en känsla av sammanhang eller att inte kunna ha vänner att vända sig till (socialt kapital) är en stor riskfaktor för ett försämrat mående och sämre hälsa. Därför är det viktigt att människor får stöd i när det behövs att kunna vara delaktiga i samhället och känna samhörighet.

Ingen ska behöva vara orolig för att åldras och bli ensam eller att inte få rätt hjälp när man behöver. Vi ser bland annat att ett levande och tillgängligt förenings-, kultur- och fritidsliv är ett kitt för sociala kontakter och bidrar till människors liv positivt och vill värna det. Vi vill motverka ofrivillig ensamhet och göra vården mer tillgänglig, det är särskilt viktigt för den som är äldre och lever ensam.

Våra familjecentraler som finns behöver utvecklas i antal och fördjupa samarbetet mellan barnavårdscentralerna, förskola, skola, socialförvaltning och fritidsgårdar tillsammans med polismyndigheten. Det är en viktig kedja för att få rätt förebyggande insatser i rätt tid. Arbetet med tidiga insatser för de barn som påvisar behov ska fortsätta och utvecklas. Ett exempel på hur är att barnavårdscentralens hembesök bör ske tillsammans med socialtjänst.

Kvinnojourerna är en viktig stödfunktion för kvinnor och barn i behov därför behöver vi säkra tillgången till kvinnojourer i länet. Mäns våld mot kvinnor och barn behöver bekämpas med förebyggande åtgärder och polisiära insatser och god samverkan med Kvinnojourerna och andra civilsamhällesaktörer i länet.

Regionens samverkan med länsstyrelsen i arbetet med Regionalt Resurscentra mot hedersrelaterat våld och förtryck är en viktig motor för ett tryggare liv. Hedersrelaterat våld och förtryck är något som allvarligt inskränker individens frihet. Det är ett kollektivt våld och drabbar ofta unga flickor och pojkar, kvinnor och män samt hbtqi+ personer hårt. Vi vill förhindra att skattemedel går till trossamfund, skolor och organisationer som bidrar till att upprätthålla hedersförtryckande normer eller hindrar arbetet mot hedersförtryck.

Vi behöver säkerställa vård- och omhändertagandet av de som utsätts för sexuellt våld. Den utsatta ska få adekvat vård, både för fysiska skador och traumabehandling. Regionen ska agera föredömligt i det samordningsbehov som uppstår när en person blivit utsatt för brott. Ingen utsatt för sexuellt våld ska behöva vara orolig att falla mellan stolarna när samordning sker mellan vård, kommun, polisens socialtjänst. Inom ramen för företagshälsan i regionen ska våldsamma män få möjlighet till vård för att förändra sitt beteende.

Uppdrag:

- Ge i uppdrag till vårduppdrag Västmanland och intraprenad Närvården att arbeta för att etablera Familjecentraler i alla kommuner.

En nära hälso- och sjukvård för patientens bästa

Centerpartiet anser att beslut om vården bör fattas lokalt och regionalt, nära patienter och medarbetare, snarare än att centraliseras till statlig nivå. Vi tror att det är rätt väg att gå för en mer jämlik vård. Därför vill vi satsa mer på den nära vården och förebyggande hälsoåtgärder för att minska behovet av sjukhusvård och förbättra folkhälsan i länet.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen

Sedan år 2020 har Region Västmanland en gemensam förvaltning för hälso- och sjukvården förutom vårdcentralerna som bedrivs i intraprenad Närvård och genom LOV-avtal med andra aktörer. Den gemensamma förvaltningen ger möjlighet till att ha ett helhetsperspektiv på sjukvården. Förvaltningsledningen har ansvar för att våra politiska beslut verkställs i verksamheterna. De stora utmaningarna är kompetensförsörjningen, kostnadsökningarna, tillgängligheten samt sjukfrånvaron. Förvaltningens uppdrag är att ge en god och patientsäker vård till Västmanlänningarna. Att patienterna och deras anhöriga blir mer involverade i vården är nödvändigt för att möta framtiden.

Utan medarbetare kan vi inte bedriva någon vård överhuvudtaget. Regionen har en relativt hög sjukfrånvaro bland medarbetarna och kan den sänkas med några procent så förbättras personalläget vilket minskar behovet av hyrpersonal. En sänkning med 2% skulle ge ökad tid motsvarande 115 årsarbetare. Att ha inflytande över sin arbetssituation tror vi i Centerpartiet är en faktor för att känna arbetsglädje. Ett tydligt ledarskap som visar tillit till dig som medarbetare, som lyssnar in och tar tillvara idéer och gör det möjligt att utvecklas som medarbetare är också framgångsfaktorer. En minskning av hyrpersonal har gjorts och vi vill se att hyrpersonal används vid de svår bemannade passen om det görs.

Samtidigt måste alla som arbetar vara medvetna om kostnadsutvecklingen vi står inför. Att hålla sig till de avtal som är upphandlade är ett sätt att hålla i kostnaderna. Resurserna är inte obegränsade och det gäller att vara rädda om dem. Tillgängligheten måste förbättras så människor får tillgång till vård när behov uppstår. Har det beslutats om en operation så behöver den genomföras så fort det går. Varje dag som människor får vänta med smärtor och andra begränsningar är en förlorad dag. Centerpartiet tillsammans med Socialdemokraterna och Liberalerna inrättade ett Vårdgarantikontor under förra mandatperioden som har en viktig funktion att lotsa patienten till andra aktörer om regionen ej kan erbjuda åtgärder i tid.

Akutsjukvård

är största delen av den vård som bedrivs på sjukhuset i Västerås. Här ingår kirurgiska och medicinska specialiteter, operation, anestesi och intensivvård, akutmottagning, medicinsk teknik, ambulanssjukvård, specialisttandvård och onkologi. Det här är verksamheter som kräver att medarbetare arbetar dygnet alla timmar, året runt. Förvaltningen behöver se över ersättningarna för obekväm arbetstid.

För snart 20 år sedan gjordes en omställning i Västmanland som innebar en centralisering av akutsjukvården. Samtidigt har man effektiviserat sin verksamhet och arbetat för att minska vårdtiderna. Det pågår en nivåstrukturering inom den specialiserade vården där regionen köper vård från framför allt Akademiska sjukhuset i Uppsala. Det har kommit signaler om att patienterna inte får komma i tid till Uppsala Akademiska Sjukhus (UAS) och förvaltningen måste jobba för att Västmanlänningarna får vård och behandling inom rimlig tid.

Sjukvård är en komplex verksamhet som innefattar allt från att hjälpa någon med enklare besvär till att bota en svår cancersjukdom som kan kräva komplicerade operationer. Självklart kan inte alla sjukhus ha spetskompetens inom alla områden, det gäller att hitta en balans. Tillgång till specialister måste säkerställas för alla nivåer. Region Västmanland har operationsverksamhet i Västerås och Köping och nu har även EPOS, Enheten Planerade Operationer Sala, iordningsställt och invigts. Oron i vår omvärld gör att vi måste höja vår beredskap och pandemin påminde oss om att vi måste ha material i lager. Att få fler cirkulära produkter är ett sätt att höja beredskapsförmågan.

Nära vård

Omställningen till Nära vård är ett viktigt steg mot en bättre hälso- och sjukvård för patienten och är ett sätt av flera att hantera ekonomin, utmaningen med kompetensförsörjningen och att förändra arbetssätt.

Vården ska finnas nära den som behöver och därför ser vi att en vårdcentral i varje kommun är ett minimum. Att vården finns nära handlar om avstånd, om väntetider, tillgänglighet och trygghet. Förflyttningar som behöver göras är från sjukhus till primärvård och egenvård samt förflyttningar från sjukvård till hälsofrämjande och förebyggande insatser.

Idag kan behandlingar som tidigare gjorts på sjukhus göras på vårdcentral eller i hemmet. Det är en trygghet för patienten som ger den mer inflytande över sin vardag och inte behöver åka till sjukhus. Digitala vårdbesök kan vara lösningen med istället för att åka till ett större sjukhus kan prover ta på närsjukhus och läkarbesök genomföras digitalt.

Vårdcentralerna och primärvården som helhet ska stärkas så att vården ska finnas så nära människan som möjligt. Vården för personer med kronisk sjukdom är i många fall primärvårdens ansvar som ska vara en central punkt gällande samordning och kontakt mellan kommun och vård. Vi ser att en förflyttning av ekonomiska medel sker successivt över tid till primärvården som behöver stärkas för att klara det ökande behovet. En välfungerande primärvård leder till färre inläggningar på sjukhus inom slutet och akutsjukvård. Målet är att primärvården ska ha 25% av hälso- och sjukvårdsbudgeten.

Regionen måste utveckla nya arbetssätt, använda ny teknik och de möjligheter som finns i digitala och mobila lösningar. När det finns goda exempel som visa på goda resultat behöver regionen kunna växla upp i större skala. Ju mer vård

som kan genomföras i hemmet desto färre resor för patient och mer tid över till att vara med familj eller annat.

En fast vårdkontakt är viktig för kontinuitet speciellt för kroniker, äldre och personer med funktionsnedsättning. Antalet vårdkontakter ska minska och vi tror att en fast kontakt är effektivt både för den med behov och utföraren. För en förälder med barn som har funktionsnedsättning kan det vara vanligt med total vårdkontakter och här behövs bättre samordning och stöd. Regionen kan bidra genom att prioritera samordnad individuell planering (SIP) och fast vårdkontakt.

Närvårdsteam finns på samtliga sjukhusorter i länet vilket möjliggör den fortsatta omställningen till framtidens vård. Samarbete och samverkan med länets kommuner är av största vikt för att få ett gott resultat. Omställningen måste fortsätta men vi i Centerpartiet anser inte att den beslutade Konkretiserade målbild för hälso- och sjukvården 2029 är tillräcklig. De underlag som togs fram har inte fått genomslag vilket gör att de ekonomiska målen blir svåra att uppnå. Alla aspekter måste vägas in för att få ett bra underlag. Sjukhuset i Köping kommer att vara en viktig pusselbit i omställningen till nära vård och då behövs den internmedicinska kompetensen vara kvar.

Nära vård är ett brett område som innefattar sjukhusen i Köping, Fagersta och Sala samt delar av sjukhuset i Västerås, psykiatri, 1177, habiliteringen (HAB), palliativa enheten, ungdomsmottagningarna, hälsocenter, smärtrehabilitering, barn- och ungdomshälsan, vårdval primärvård och paramedicin primärvård. Tillgängligheten hit måste fungera då den nära vården finns ute i länet och det är dit människor söker i första hand.

Digital utveckling, en del av Nära vård

Människors möjlighet till egenansvar, egenvård och inflytande över planering och genomförande av vård behöver stärkas för att skapa egenmakt och frigöra resurser till de som inte har förutsättningar till egenansvar. Vi vill att alla patienter ska erbjudas både fysiska och digitala läkarbesök i vården. Det kan ske i den egna vårdcentralens regi eller genom en underleverantör. Det som vi till vardags kallar för nätläkare har ökat tillgängligheten och satt ett tryck på regioner att bli bättre. Läkartjänster på nätet behöver ingå i samma system som den fysiska vårdcentralen, så att den digitala vården når alla invånare.

Det finns flera olika typer av teknik som kan användas för att förbättra vården och vi använder olika verktyg redan nu. Därför är det viktigt att få till bra omvärldsbevakning och utbyte mellan kommuner och regioner för att se vad man kan lära av varandra. Det handlar om möjligheter att genomföra mer provtagning i hemmet och därefter få stöd och besök från vårdpersonal när provsvaren visar att man behöver det, snarare än vid regelbundna intervaller. Vi ser möjlighet att genom ett videomöte instrueras i hur man genomför en enklare vårdinsats själv. Vi behöver öka användningen av appar och robotar som hjälper till att ta mediciner i rätt dosering vid rätt tid och olika former av provtagning eller övervakning av hälsodata för sig själv, s.k. egenmonitorering.

Teknik kan underlätta för patienter att få vardagen att gå ihop utan onödigt resande, trygghet i att vården finns nära och tillfredsställelse i att kunna ta egenansvar. För det offentliga finns också mycket att vinna i form av ekonomi och tid – provtagningar eller besök som genomförs "i onödan" tar tid från besök som hade kunnat genomföras hos någon som behöver dem bättre just då. Människor som besöker primär- eller sjukhusvården för att genomföra ärenden som hade kunnat skötas hemifrån bidrar också till vårdköer. Det innebär att även ganska kostsam teknik i patienternas hem kan vara kostnadseffektiva för vården, och även om de kostar vården mer så kan de vara samhällsekonomiskt effektiva när vårdtagaren exempelvis tar mindre tid ledigt från arbete för att resa, köa, genomföra och återvända från vårdbesök.

För människor som bor på landsbygden, eller lever med omständigheter som gör det relativt komplicerat att färdas till vård- eller hälsocentraler innebär möjligheten att genomföra digitala besök en stor ytterligare frihet samt ökar

chansen att människor uppsöker vården i ett tidigt skede istället för att vänta tills besöket är akut

Vårdcentraler

Vårdcentraler finns i alla länets kommuner. Det finns privata och offentligt drivna och regionen har huvudansvaret för att det ska finnas vårdcentral i varje kommun. Socialstyrelsen har satt ett riktvärde för antal listade / läkare till 1100 patienter. Ska regionen lyckas med omställningen till framtidens vård så måste hälso- och sjukvårdsförvaltningen omfördela ekonomin så att primärvården får en större del av budgeten.

Samverkan mellan vårdcentralerna och kommunerna är av största vikt för att möta det behov som uppstår när befolkningen blir ökar och fler blir äldre. Behov av stöd och hjälp ökar med stigande ålder. Regionen och kommunerna måste se den enskildes behov och utforma stödet tillsammans. Läkarmedverkan är nödvändig för en god vård och en planering för den enskilde ska finnas.

Uppdrag:

- Ge HSN i uppdrag att utreda hur modern teknik kan införas i den egna verksamheten så smidigt som möjligt och vilka insatser som enklast kan genomföras till störst nytta.
- Ge HSN i uppdrag att verka för att regionens information är tillgänglig för alla. Även de utan digital kompetens måste kunna få ta del av information.

En första linjens samtalsstöd vid psykisk ohälsa

Den psykiska ohälsan ökar i Sverige och likaså i Västmanland. Utbilda och fortbilda fler som kan erbjuda första linjens samtalsstöd vid psykisk ohälsa. För att säkerställa en sammanhållen vårdkedja är det att föredra att nya insatser på psykiatriområdet ligger i den regionala region där merparten av psykiatri sköts. Ytterligare tillgång till samtalsstöd i första linjen kan tillfredsställas på mer än en nivå. Dels genom att se till att fler personer i primärvården har en psykiatrisk påbyggnadsutbildning för att kunna ge samtalsterapi, dels genom att se till att både vårdpersonal samt annan personal som möter människor i kris har en kortare utbildning i någon form av psykiatrisk första hjälpen.

Exakt vad som utgör första linjen psykiatrisk vård och vem som utför den varierar för olika åldersgrupper och att ytterligare insatser på området är tydliga och passar väl in i vården som helhet. Det kan vara samtalsstöd vid krissituationer eller samtal för att lindra mildare psykisk ohälsa. Enklare former av samtalsterapi kan utföras av icke-specialiserad personal med enklare utbildning. I Sverige görs mycket sådant genom civilsamhället och diverse frivilliga samtalslinjer, många av dessa kan man hitta via 1177.

I en rapport om första linjen för psykisk hälsa för barn och unga visar Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) dels att det ofta är otydligt vad som utgör första linjens mottagande för barn under 18 år med problem kopplade till psykisk hälsa, den visar också att avsevärt fler unga istället söker sig till Barn- och ungdomspsykiatri, (BUP). Rapporten drar bland annat slutsatsen att samhället behöver erbjuda någon form av "lätillgängliga insatser för barn och unga med risk för eller tecken på psykiska besvär eller psykiatriska tillstånd", som idag ofta saknas eller är svår att hitta.

Vi vill även att kunskapen om psykisk ohälsa ökar, exempelvis genom att prata om det i skolan samt stärka elev- och ungdomshälsan. BUP-start som infördes under 2020 har visat sig ha god effekt och remisskrav för utredning säkerställer att den med behov får sin utredning. Samhället har en stor utmaning i att den psykiska ohälsan ökar bland barn och unga. Remissinflödet till BUP är

fortfarande högt och vi vill korta köerna inom barn- och ungdomspsykiatri, BUP start fungerar och gör skillnad och vi behöver se till att barn som mår dåligt ska få hjälp på rätt plats och hjälp i tid. Vi vill göra det enklare att få hjälp i skolan genom elevhälsan ett gott exempel på bra arbete på skola är Malmaskolan i Kolsva. Vi tycker att elevhälsan ska byggas ut med fler kompetenser och vara tillgänglig digitalt som ett komplement till den fysiska närvaron i skolan.

Uppdrag:

- Ge HSN i uppdrag att sprida det kunskapsmaterial som har tagits fram av SKR:s satsning "Kraftsamling för psykisk hälsa".

Habiliteringen är den enhet som tar hand om barn med medfödda funktionsnedsättningar och som följer patienten genom livet. De senaste åren har antalet patienter som har beviljade insatser ökat med 5–10 % per år.

Vuxenpsykiatri öppnade en Äldrepsykiatrisk mottagning år 2022 som har varit uppskattad. Även en Lågröskelmottagning kunde slå upp portarna under året 2022. Vi från Centerpartiet ser att det finns ett behov av en tillnyktringsenhet och när en samsyn mellan kommuner och region finns kan en sådan skapas. Hot och våld mot personal inom vuxenpsykiatri har ökat och detta är en allvarlig trend som måste brytas.

Annan verksamhet

Medicinsk diagnostik

är den del av hälso- och sjukvårdsförvaltningen som innefattar laboratoriemedicin, radiologi, klinisk fysiologi, hjälpmedelscentrum och medicinsk teknik. Möjlighet att ta prover finns på våra närsjukhus, vi kan få vissa röntgenundersökningar gjorda där men mer avancerade undersökningar kräver att vi åker in till Västerås eller Köping. Flertalet av de diagnoser som ställs av läkare kräver provtagning och / eller olika undersökningar och därför måste vi jobba med tillgänglighetsfrågor även för diagnostiken.

Hjälpmedelscentrum

Här finns de hjälpmedel som vi kan behöva ha. Hjälpmedelscentrum drivs av en nämnd där regionen och länets 10 kommuner finns representerade. Det är en viktig verksamhet som möjliggör för människor att klara sig längre hemma med hjälp av olika hjälpmedel. Det kan vara så att istället för att få hemtjänst så kan ett hjälpmedel och digital teknik vara lösningen på att du återfår din självständighet.

Medicinsk teknik

Här sker det utveckling hela tiden och vi ska utrusta vårt nya akutsjukhus inom de närmaste åren. Här behöver vi tänka rätt så vi ligger i fas när de stora investeringarna ska göras.

Patientnämnden

Patientnämnden är viktig för att ta tillvara på de synpunkter och eventuella klagomål som patienterna vill framföra. Under föregående mandatperiod lyftes arbetet med att säkerställa att det som patienterna framförde kom till användning i förbättringsarbetet inom verksamheterna. Viktigt att arbetet fortsätter och att vi lär oss vidare.

Samverkan

Samverkan tillsammans med kommuner och omkringliggande regioner är självklart för att vi ska kunna uppnå goda resultat inom hälso- och

sjukvårdsområdet. Många patienter kan behöva insatser från både kommun och region och då är det så viktigt att verksamheterna tillsammans med patienten gör en planering som utgår från behovet som finns.

En mångfald av utförare ger valfrihet för både patient och medarbetare. Med många utförare att välja mellan kan du själv bestämma vilken vårdgivare du vill gå till. Fler utförare i vården ger dessutom vårdpersonal möjlighet att byta arbetsgivare.

Tandvård

Barntandvården sköts nästan uteslutet av regionens bolag Folk tandvården AB. De flesta barnen har en god tandhälsa men det finns barn och föräldrar som behöver extra stöd. Tandvården har också en viktig uppgift att upptäcka om någon är utsatt för våld. Regionens specialisttandvård återfinns under hälso- och sjukvårdsförvaltningen och här tas svårare fall omhand. De sköter också barn och vuxna som har tandvårdsrädsla. Den referensprislista som Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV) tar fram ska vara ett riktmärke för hur mycket tandvården ska kosta.

Välfärd och folkhälsa

Vi vet idag att människors hälsa inte bara handlar om frånvaro av sjukdom utan ses utifrån ett helhetsperspektiv. Hälsan påverkar oss i hur vi samspelar med människor och samhället. Därför ser vi att människors möjlighet till att främja och bibehålla sin hälsa genom hela livet ska stärkas. Det kan vara genom att ge människor stöd i att ändra osunda levnadsvanor, att med screening upptäcka sjukdom i tidigt skede och förebygga allvarlig sjukdom. Genom att fokusera på förebyggande och hälsofrämjande arbete kan vi bidra till bibehållen hälsa genom hela livet och motverka att hälsorisker utvecklas till sjukdom. Folkhälsoperspektiv och hälsoekonomiska bedömningar ska tydligt finnas i alla beslut som tas.

Folkhälsoarbetet är en pusselbit för att samhället ska klara av framtiden. Var och en av oss har naturligtvis ett eget ansvar för vår hälsa. Region Västmanland som organisation kan bidra till en utveckling i länet som gör att vi kan leva mer hälsosamt. Kan vi undvika att ohälsa och sjukdom uppkommer genom att ej använda sådant som bevisligen är stora hälsofaror så ger vi oss själva en god förutsättning för ett friskare liv.

Att få en god rehabilitering efter olika sjukdomstillstånd är viktigt för att återfå så mycket som möjligt av sina förmågor. Att använda sig av naturens läkande kraft kan vara ett sätt att återfå sin potential. Framförallt för de som drabbats av depression eller utmattning kan så kallad grön rehabilitering vara läkande.

Många människor väntar med att söka vård tills tidiga tecken på ohälsa har övergått i allvarliga symptom. Därför är nyttan av att kalla in samtliga personer till hälsoundersökningar stor, besparingarna som kommer av att upptäcka sjukdom i ett tidigt skede är stora. Centerpartiet vill att Region Västmanland inför hälsosamtal redan vid 40 års ålder. Hälsosamtalen kan innehålla motiverande samtal och stöd om sömn, mat, motion, alkohol- och tobaksvanor samt screening för olika hälsotillstånd.

Uppdrag:

- Ge i uppdrag till RUN att återinföra program för hälsoinriktning.
- Ge i uppdrag till HSN att utreda möjligheten att införa hälsosamtal redan vid 40 års ålder.

Civilsamhället ska inkluderas i folkhälsoarbetet

Centerpartiet vill att varje individ ska ges möjlighet att ta ett eget ansvar, utvecklas utifrån sina möjligheter och färdigheter för att uppnå sin fulla potential. Samhället ska finnas när människor behöver stöd och hjälp. Ibland måste vi göra annorlunda för att det ska hjälpa individen utifrån dennes behov.

De flesta människor uppger att de har en god hälsa men fler och fler uppger att de mår sämre i Västmanland. Det är ett viktigt arbete vi har att stärka den psykiska hälsan hos befolkningen. Ta vara på kraften hos civilsamhället, föreningslivet och det offentliga för att skapa goda förutsättningar till en god folkhälsa. Civilsamhället och idéburen sektor är en självklar aktör i folkhälsoarbetet

Uppdrag:

- Ge HSN i uppdrag att arbeta för att nå målsättningen att år 2030 ska 25% av sjukvårdsbudgeten återfinnas i primärvården.
- Ge HSN i uppdrag att aktivt arbeta för sänkta sjuktal inom hälso- och sjukvården.
- Ett proaktivt arbete för att dämpa kostnadsutvecklingen skall genomsyra hela Hälso- och sjukvårdsförvaltningen. Förslag skall tas fram från varje enhet.
- Ge HSN i uppdrag att genomföra en satsning för de som arbetar obekvämt arbetstid.
- Ge HSN i uppdrag att ta vara på patientens egen kraft och låta patient- och funktionsrättsföreningar vara med och forma vårdkedjorna.
- Ge HSN i uppdrag att säkerställa att det finns mödrahälsovård på alla orter där vi har vårdcentraler.
- Ge HSN i uppdrag att göra ett långsiktigt arbete för att uppnå Socialstyrelsens riktvärde om 1100 listade patienter per läkare.
- Ge HSN i uppdrag att utreda möjligheten att införa Grön rehabilitering som en av flera rehabiliteringsformer.
- Ge HSN i uppdrag att aktivt använda det nybildade Västmanlands samordningsförbund för att främja och öka hälsan samt öka människors kapacitet för egen försörjning.
- Ge i uppdrag till folktandvården att gå tillbaka till TLV:s referensprislista.

En stark ideell sektor för demokratins bästa

Det ideella engagemanget i länet är stort och ofta en förutsättning för att hela länet ska leva. Den ideella sektorn och civilsamhället har exempelvis gjort och gör mycket för att integrationen ska fungera i länet.

Centerpartiet anser att den ideella sektorns fria och frivilliga arbete ska ges ökad betydelse och erkännande och att samspelet mellan det offentliga, privata och ideella ska tydliggöras och tas tillvara. En utvecklad långsiktig och strategisk samverkan är fundamentalt för att klara framtidens välfärdsutmaningar.

Kultur och idrott skapar möten

För att alla i länet ska kunna tillgängliggöra sig kultur vill Centerpartiet ha en balans mellan satsningar på institutioner och det breda kulturlivet. Centerpartiet vill se att fler föreningsdrivna lokaler används som aktiva kulturscener för att sprida kultur i hela länet. Det är också viktigt att stödja innovativa och nyskapande verksamheter och samarbeten såväl inom som utanför länets gränser. För att öka ungas kulturupplevelser och kontakter med kulturen är det avgörande att kulturen kan och får komma ut till kommunerna.

Tar vi tillvara på digitaliseringen och den nya informationstekniken kommer vi kunna skapa nya mötesplatser och nya utbyten som gynnar kulturens utveckling. Mötesplatser ska med fördel skapa möten mellan unga och äldre för att få ett mervärde i kulturutövandet. Digitaliseringen kan även vara en nyckel för att utveckla kultur- och musikskolan i länet. Kultur- och musikskolor i alla kommuner skulle aktivt bidra till ett stärkt kulturskapande i Västmanland. Studieförbunden är här en nyckel för mer kultur i hela länet för både barn och unga som för vuxna.

Idrott och rörelse är en nyckel för människors välmående och folkhälsan. Centerpartiet ser det startade samarbetet mellan idrottsrörelsen och Region Västmanland, via den regionpolitiska idrottsplanen, som en bra väg framåt. Tillsammans kan det ideella och offentliga få fler barn och unga att få sunda levnadsvanor och att idrott och rörelse blir en naturlig del för fler längre i livet. Det samlade civilsamhället är viktigt i arbetet med folkhälsa då de bidrar till förbättrade livsvillkor i hela länet. Med andra ord är satsningar på föreningar inom kultur och idrott ett sätt att arbeta förebyggande med hälsa.

Regionfullmäktige har antagit en Idrottsplan och varpå RF/SISU fått i uppdrag att under 2023 utforma en Handlingsplan. För ett stort antal viktiga idrottsföreningar runt om i Västmanland har ledarrekrytering varit och är en stor utmaning. Handlingsplanen är ett viktigt verktyg för idrottsutvecklingen och kommer på olika sätt ställa krav på resurser.

I Västmanland ska kulturen vara en viktig del av utvecklingen i hela länet. Den statliga kulturportföljen är en grund för vår Kulturplan och finansiering och satsningar skall komma till del till alla västmanlänningar. En utvecklad dialog mellan Region Västmanland och länets kommuner skapar förutsättningar för en god geografisk spridning av tillgängliga resurser.

Uppdrag

- Ge i uppdrag till RUN att initiera en RÖK (regional överenskommelse) mellan Region Västmanland och civilsamhälleliga organisationer på regional nivå i syfte att stärka dialogen och samverkan.
- Ge i uppdrag till RUN att främja kreativa näringar genom att stötta och stärka kulturella aktörer med växtkraft i affärsutveckling och med ekonomiska stöd.
- Ge i uppdrag till RUN att samla resurser och insatser i syfte att arbeta förebyggande med social hållbarhet och psykosocial hälsa i samverkan med idéburna aktörer.
- Ge i uppdrag till RUN att använda föreningslivet som en resurs för beredskap och trygghetspunkter.

Utbildning

Vi tror på det livslånga lärandet! Vi vill värna och utveckla våra folkhögskolor. Vi anser att de ger människor en andra chans, en väg ut till arbetslivet. De ger en möjlighet till miljöombyte och en chans till gemenskap. Folkbildningen med studieförbunden och folkhögskolorna är idag en nyckelresurs för att minska utbildningsklyftorna i samhället och synliggöra mångfaldens potential. Via folkbildningen finner människor vägar ut ur utanförskap, till delaktighet, egenmakt, kompetens och jobb.

Folkbildningen i regionen ska vara tillgänglig för alla, och särskilt för dem som mött hinder i andra utbildningsformer och/eller har funktionsnedsättning. Centerpartiet ser också folkbildningen som en tydlig kraft mot antidemokratiska krafter. Folkbildningen är garanten för att människor har möjlighet till bildning under hela sitt liv. Folkbildningen har idag också en stor

betydelse för kulturlivet i länet både vad gäller att själv skapa kultur och att vara arrangör av kulturupplevelser i hela länet.

Jämfört med resten av landet har Västmanland en låg genomsnittlig utbildningsnivå och en hög arbetslöshet. Det finns idag en bristande matchning mellan arbetsgivarnas behov och den kompetens de arbetssökande besitter.

En ändring i skollagen kommer under 2025 om dimensionering av gymnasial utbildning och vuxenutbildning på gymnasial nivå. Det innebär att kommuner i större utsträckning behöver väga in arbetsmarknadens behov när de planerar utbildningsplatser, samt att varje kommun behöver samverka med minst två andra kommuner kring detta. Här ser vi att Region Västmanland skulle kunna spela en viktig roll för att skapa bra förutsättningar för utbildning som matchar kompetensbehovet i Västmanland.

Uppdrag

- Ge i uppdrag till RUN att intensifiera arbetet med att hitta vägar för människor långt från arbetsmarknaden som leder till egenförsörjning.
- Ge i uppdrag till RUN att utreda möjligheterna för att stödja branschdrivna initiativ för kompetensförsörjning, till exempel branschskolor.

Infrastruktur och kollektivtrafik

Infrastruktur

Länet har fem transportslag nämligen, väg, järnväg, flyg och sjöfart samt bredband, där alla är viktiga. Vägarna är viktiga för att dels sluka den stora genomströmning av trafik som finns i länet samt för att ge en stor tillgänglighet för transporter för näringsliv och länets invånare för resor till arbete, utbildning och fritid, tåg är en viktig tillgång inte minst för de som arbetspendlar mellan länets huvudorter eller till angränsande län och städer.

Västerås flygplats är viktig ur en lång rad synvinklar såsom sjukvård, beredskap, brandbekämpning, samt utbildning. Goda förutsättningar finns också för att på flygplatsen bereda plats för utvecklingsarbete kring elflyg och andra miljövänliga lösningar samt autonoma flygplatslösningar. En ny tågstation på Finnsletten ser vi gärna ska ingå i den nationella planen.

För godstransporter är sjöfarten en viktig nyckel i transportsystemets totala effektivitet. Mälarsjöfarten till våra hamnar i Västerås och Köping behöver därför kraftigt utökas till gagn för transporteffektivitet, hållbarhet, vårt företag och transportsystemets hela funktion. En ny Hjulstabro behövs så att fartyg kan passera problemfritt. Sjöfarten behöver även ett avgiftssystem som bättre stimulerar till att transportera gods till sjöss.

Den digitala infrastrukturen med bredband i hela länet behöver byggas ut. Bredbandet är i dagens samhälle en förutsättning för att kunna leva, bo och verka var man vill. Ett snabbt och robust bredband blir även allt viktigare för samhällskontakter och en förutsättning för att en utbyggd och nära vård ska fungera till exempel även på landsbygden.

Uppdrag:

- Ge i uppdrag till RUN att driva på för förändringar i avgifter med mera så vi får en ökad sjöfart.

- Ge RUN i uppdrag att förbindelsen Oslo-Stockholm ska prioriteras nationellt och alternativa finansieringslösningar övervägas samt att dragningen skall gå norr om Mälaren.
- Ge RUN i uppdrag att i påverkansarbetet trycka på att länstransportplanerna som gäller statliga medel för infrastruktursatsningar i länen ska procentuellt utgöra en mycket större del av den nationella planen.
- Ge RUN i uppdrag att påverka så att kraftiga underhålls- och trimningsåtgärder genomförs på länets järnvägar för att säkerställa tillförlitligheten.
- Ge RUN i uppdrag att det påverkas så att det genomförs åtgärder för ökad kapacitet på Dalabanan, Bergslagspendeln, Mälarbanan samt Svealandsbanan för att klara nuvarande och framtidens resande.
- Ge RUN i uppdrag att satsningar på det enskilda vägnätet ska öka väsentligt för att bidra till att hela Västmanland utvecklas, det gynnar både näringsliv och övrig utveckling av alla länets kommuner samt att det ges information om möjligheten att söka medel.
- Ge RUN i uppdrag att genomföra större insatser som ökar bärigheten på Västmanlands vägar höjs, det möjliggör mer klimatsmarta transporter samtidigt kan också klimatförändringar ställa högre krav på vägtrummor och broar.
- Ge RUN i uppdrag att finna lösningar för att hela länet får snabbt och robust bredband.

Kollektivtrafik

Västmanland ligger mitt i det mellansvenska tillväxtnavet med pendelavstånd till ett framgångsrikt näringsliv och en varierad arbetsmarknad. Detta ställer stora krav på ett väl fungerande transportsystem för både varor och personer med kollektivtrafik som är pålitlig med en tillräckligt stor kapacitet för att effektivt hantera behovet av transporter. Inte minst av miljöskäl behöver kollektivtrafik flyttas från buss till järnväg där det är möjligt.

Samhällsfinansierade transporter som skolskjuts, färdtjänst och kommunal kollektivtrafik behöver samordnas i större utsträckning än vad som görs idag. Den skatteväxling som vi har i Västmanland och som skiljer sig från många andra regioner bör ses över för att utveckla effektivare och mer samordnade lösningar. Om inte en skatteväxling kan genomföras så behöver ändå kollektivtrafiken organiseras på ett sätt som utvecklar och förbättrar för resandet med kollektivtrafik. En utvecklande dialog mellan kommuner och region är därför av största vikt för en effektivare, mer tillgänglig och attraktiv kollektivtrafik i hela länet behövs för att denna helhetsbild av samhällsbetalda resor kan formas på ett framtidsinriktat sätt.

Kollektivtrafiken behöver för att attrahera fler resenärer bli mer tillgänglig och mer pålitlig. Det finns betydande brister i den regionala och kommunala kollektivtrafiken och det behövs tydliga insatser för att knyta samman kollektivtrafiken i hela länet och arbetsmarknaden i Mälardalsregionen. En pendlare måste kunna lita på att tåget ska gå. Det behöver bli enklare att resa med olika transportslag delar av resan. Tidtabeller bör synkas bättre. Bil- och cykelparkeringar, anslutande bussar till tågavgångar är exempel på åtgärder som gör kollektivtrafiken mer tillgänglig och attraktiv för dem som pendlar. Det ska vara attraktivt att bo i Västmanland och enkelt kunna arbetspendla i hela länet och till hela Mälardalsregionen.

Uppdrag:

- Ge KTN i uppdrag att utarbeta en färdplan för en enhetstaxa för kollektivtrafik inom Västmanland

- Ge KTN i uppdrag att utreda möjligheten att lägga den särskilda kollektivtrafiken i egen regi hos Svealandstrafiken och vid lämpliga fall använda sig av underleverantörer av hög kvalitet.
- Ge KTN i uppdrag att färdigställa en drivmedelsstrategi för de transporter som finansieras eller utförs av regionen, strategin skall värna användandet av olika bränsleslag som är tillverkade inom länet.
- Ge KTN i uppdrag att med den särställning som Svealandstrafik har så skall regionen utreda och säkerställa dess kostnadseffektivitet och kvalitetsleverans.
- Ge KTN i uppdrag att med innovativ teknik utveckla en god kollektivtrafik på landsbygden genom flexibla och effektiva lösningar.
- Ge KTN i uppdrag att förbättra möjligheterna till kompletteringstrafik och anropsstyrd trafik.
- Ge KTN i uppdrag att en samordning mellan kollektivtrafik, skolskjutsar, färdtjänst och annan samhällsfinansierad transport genomförs i länet samt en översyn av nuvarande skatteväxling.
- Ge KTN i uppdrag att utveckla dialogen med samtliga grannlän kring möjliga förbättringar i kollektivtrafiklösningar över länsgränserna för att underlätta arbetspendling.

Regional utveckling

Sedan 2017 då landstinget Västmanland blev Region Västmanland har man tagit över det regionala utvecklingsansvaret från Länsstyrelsen. Det betyder att regeringen tilldelar medel till regionen för att utveckla länet inom en rad olika områden. Centerpartiet har välkomnat detta och vill att mer resurser och beslutsmakt flyttas från regering och riksdag till regioner och kommuner. För att klara framtidens välfärdsutmaningar måste resurser och skattemedel skapas genom ett starkt näringsliv, låg arbetslöshet och god utbildningsnivå. Region Västmanland måste bli bättre, starkare och snabbare i sitt arbete med regional utveckling. Centerpartiet har hela tiden varit drivande för att en regional utvecklingsnämnd skulle införas för mer kraft och förankring i det regionala utvecklingsarbetet, nu är den på plats. Centerpartiet var också drivande för den ramförstärkning som beslutades 2022 för att vi skulle komma närmare andra regioner vad gäller satsningar på regional utveckling. Detta förstärkningsarbete måste fortsätta då Västmanland har många framtida utmaningar men också fantastiska möjligheter.

Ta vara på hela länets förutsättningar för beredskapen och samhällsskyddets bästa

I Centerpartiet är det vår utgångspunkt att hela Västmanland ska leva och utvecklas. Vårt län består av fantastiska boende- och livsmiljöer och det finns kraft hos varje människa att utveckla länet. Vår uppgift är att möjliggöra och utveckla den kraften.

Det kallar vi decentralisering och innebär att vi flyttar besluten närmare till människorna de berör.

Centerpartiet vill på en övergripande nivå föra ned beslut och åtgärder så nära som möjligt de medborgare som berörs. Satsningar och utvecklingsåtgärder för länets utveckling som till exempel landsbygdsutveckling, företagsutveckling och infrastrukturens satsningar ska det beslutas om på kommunal eller regional nivå och medel till detta ska föras över från staten till kommunal och regional demokratisk nivå. Länsstyrelserna bör i sin tur få ett mer koncentrerat uppdrag att samordna de statliga myndigheterna och aktörerna i länet.

På landsbygden finns våra livsmedelsföretag som varje dag producerar den mat vi konsumerar. När vi nu ställer om till ett mer hållbart samhälle och går ifrån diesel, bensin och olja till att bli fossiloberoende, har landsbygden och de gröna näringarna en viktig och avgörande roll.

De idag oförutsägbara skiftningarna i priser på för lantbruket viktiga insatsvaror kan bara på längre sikt arbetas bort genom ökad självförsörjningsgrad och lagerhållning. När världsläget har satt hela näringar på extrema provningar, och inte bara de gröna näringarna utan även industri och åkerier bland annat. Då måste åtgärder in omedelbart genom sänkta skatter och lättnader så att företag klarar sin likviditet och kan överleva.

En ökad livsmedelsproduktion är en viktig målsättning i länets regionala utvecklingsstrategi, det ger minskad sårbarhet vid kris, en levande landsbygd i hela länet med en förbättrad biologisk mångfald samt bättre boendemiljöer för all de som önskar att bo på landsbygden. De gröna näringarna med livsmedels- och miljötjänster är motorn i länets hållbarhetsarbete. Skogen har alltid varit mycket betydelsefull för utvecklingen av vårt välbefinnande. Energi, byggmaterial och en lång rad andra produkter har sitt ursprung i skogen. I Västmanland har skogen brukats av människor i årtusenden så det finns ingen urskog. Länet erbjuder välskött skog och erbjuder en viktig rekreationsplats för befolkningen och en källa för biologisk mångfald. Särskilt nöjda ska vi vara med att den stora andelen familjeskogsbruket har åstadkommit en mångfald viktig både för biodiversiteten och virkesproduktionen, detta under eget ansvar stora virkesvolymerna i skogarna. Västmanland har knappast aldrig tidigare haft lika mycket skog någon gång tidigare som i vår tid.

Vilt- och rovdjur inskränker idag möjligheterna för en del landsbygdsföretagare, och påverkar även livskvaliteten. Detta beror till stor del på en misslyckad förvaltning med otillräcklig lokal och regional inflytande, samt en undermålig statlig styrning. Förvaltningen av våra vilt- och rovdjursstammar måste få bättre regional förankring och de beslut som fattas regionalt måste få gälla.

Centerpartiet fokuserar nationellt på stärkt konkurrenskraft och att förenkla idag byråkratiska regelverk. Regionalt och lokalt påverkar vi genom att köpa in mer svenskproducerad mat. Den regionala utvecklingsstrategin tillsammans med livsmedelsstrategin har satt fart på frågor som livsmedelsproduktion och produktion av biobränslen.

Beredskap i ett nytt läge

Omvärlden har ändrats snabbt och det är tydligt att robustheten i samhället måste öka. Svensk krisberedskap och svenskt totalförsvaret är beroende av civilsamhället och ett frivilligengagemang bland befolkningen. Vi vill se en större och tydligare roll för civilsamhället och frivilligorganisationer i händelse av kris och krig. Bygdegårdsrörelsen kan vara en samlande kraft för en trygg beredskap på landsbygden. Många lärdomar finns från hur civila krafter stöttade och utförde brandbekämpning i samband med skogsbranden 2014. Det gemensamma arbetet som gjordes efteråt mellan LRF och Studieförbundet Vuxenskolan är ett gott exempel på hur civilsamhället agerat för att förbättra och höja beredskapen.

Sverige behöver bli ett robust land som klarar vår beredskap. Lagerhållning av viktiga varor och läkemedel behöver säkras upp för samhällets trygghet.

Vi ser ett behov av att genomföra ett arbete så länet i möjligaste mån blir självförsörjande på livsmedel, inte minst grönsaker och frukt samt energi. Om inte det kan ske ska tillgången säkerställas i närområdet samt en utvecklad lagerhållning. Detta gäller också läkemedel, annan sjukvårdsutrustning samt annat ur sårbarhet och viktiga insatsvaror.

Det är dags att förverkliga livsmedelsstrategin och målet om ökad livsmedelsproduktion i länet genom ett kraftigt utvecklande av Agro Västmanland. Det antagna skogsprogrammet för Västmanland förverkligas med aktiva insatser samt att skapa de förutsättningar som behövs för att göra de gröna näringarna inklusive skogsnäringen till motorn för att hela länet

utvecklas. Samhällsviktig verksamhet och försörjningsberedskap ska bli robust och den lokala beredskapen stärkas.

Fler företagare för välfärdens bästa

Vårt län har en historia av tung industri i våra bruksorter och städer. Industrin är fortfarande ett tungt nav i näringslivet men Västmanland har ett stort behov av att öka nyföretagandet, få en större mångfald i näringslivet samt kraftigt förbättra näringslivsklimatet i våra kommuner. Ett starkt näringslivsklimat ger fler företag, en förbättrad lokal utveckling och starkare arbetsmarknad.

Besöksnäringen och turismen i länet kan med rätt mod växa sig större. Nationellt är besöksnäringen den näringsgren som växer mest och snabbast, de tendenserna syns även i länet med ökande (sett till normalår) antal gästnätter och upplevelser i världsklass. Arbetet behöver utvecklas och besöksnäringen behöver en stabil bas att utgå från där Region Västmanland tydligt stödjer utvecklingen för företagen i branschen. För över 50 år sedan startade Regionen (dåvarande landstinget) Westmannastiftelsen, allteftersom anslöt länets kommuner och stiftelsen har i sin ändamålsparagraf att tillhandahålla friluftsanläggningar för västmanlänningar samt bevara det västmanländska landskapet. Region Västmanland borde gå med i stiftelsen efter att ha lämnat den. Westmannastiftelsen kan utgöra ett viktigt verktyg för att utveckla besöksnäringen nära kopplat till RUS och målen kring ledutveckling. Det bidrar till en gynnsam hälsoinriktning för länsborna men också kanske vara en tillgång vad gäller att bevara och utveckla kulturarvet.

Västmanland har stora utmaningar med både en stor arbetslöshet och skriande kompetensbehov i en lång rad branscher. Matchning, utbildningssatsningar, yrkesutbildningar, breddad rekrytering till högre utbildning samt lärlingssystem är några av de åtgärder som måste förstärkas och genomföras i länet. Goda kunskaper i svenska är en viktig faktor för att komma in på arbetsmarknaden. SFI behöver utvecklas och bli mer individanpassad med högre kvalitet och ett större jobbfokus. Nya arbetssätt behövs inom arbetsmarknadspolitik, till exempel större regionalt inflytande, satsningar på sociala företag och andra företagsformer som underlättar för personer att få fotfäste på arbetsmarknaden, offentliga upphandlingar ska ställa krav på social hållbarhet.

Västmanland har nyligen stärkts som universitetslän sedan Mälardalens högskola fick universitetsstatus. Därmed finns tre universitetsorter i länet och den starka kopplingen till högre utbildning är till stort gagn för jobben och bidrar till en bättre matchning i de gröna näringarna, hästnäringen, inom ny teknik och innovation samt inom både vård och skola.

Västmanland har ett starkt och diversifierat företagande, historiskt starka områden som stål, verkstad, elkraft, automation samt de gröna näringarna i form av livsmedel och skog. Men också besöksnäring, tjänster, utbildning och hälsovård samt många andra områden.

Den regionala utvecklingsförvaltningen behöver stärka kompetensen inom landsbygdsfrågor. Idag saknas viktiga kompetenser som krävs för att jobba med landsbygdsfrågor såsom livsmedelsstrategin, skogsprogrammet, Agro Västmanland, enskilda vägar, gröna näringar med mera. Landsbygdsstrateg är en bra resurs som kan arbeta på uppdrag av regionala utvecklingsförvaltningen.

Uppdrag

- Ge ett riktat uppdrag till RUN att intensifiera arbetet med att stärka kvinnors och ungas möjligheter att starta och driva företag och ta del av de stödinsatser som finns.
- Ge i uppdrag till RUN att utveckla Västerås flygplats som en arena för framtidens flyg samt att ta fram en utvecklingsplan.
- Ge i uppdrag till RUN att företagsformer som kooperativ och sociala företag ska stödjas och se över vilka mål som kan uppnås med hjälp av olika avtal med idéburen sektor.

Fastighet och service samt kost

Fastighet

Region Västmanland har ett mycket stort fastighetsbestånd och stora delar av det är föråldrat och regionen står inför stora nybyggnadsprojekt och omfattande renoveringsprojekt. Inriktningen på utformningen av lokaler skall vara flexibilitet då bland annat vårdens utformning kommer att starkt förändras i framtiden på grund av till exempel digitaliseringen och förflyttningen till Nära vård.

Under de kommande perioderna av nybyggnation gäller det att göra svåra avvägningar vad gäller renoveringar av det gamla beståndet så det inte görs investeringar förgäves med mycket korta avskrivningstider. Regionens ledning måste med ett tydligt ledarskap driva förändringen av synen på arbetsplatser och då främst de administrativa, egna rum och egna skrivbord hör till historien likaså blir det en mix av hemarbete och kontorsarbete. Detta skapar stora effektivitetsvinster vad det gäller till exempel kontorsyta samt behovet av parkeringsplatser.

Närmaste tiden kommer det också att uppstå stora problem med brist på parkeringsplatser. Planer och investeringsmedel finns redan avsatta för ett parkeringshus, detta bör nu byggas omedelbart då den nyligen framtagna fastighetsutvecklingsplanen (FUP) ger förutsättningarna för hur området skall utvecklas. Effektivare användning av kontorsplatser och mer hemarbete skapar också möjlighet till att minska andelen externt hyrda lokaler vilket ger en stor positiv påverkan på ekonomin.

Likaså bör interna ekonomistyrningsmodellen för verksamheternas lokalkostnader ge starka incitament till verksamheterna att effektivisera sin lokalanvändning. Det finns ett projekt framtaget för att stimulera arbetstagare på Västerås sjukhus att välja annat än bilen som färdmedel, projektets insatser bör påskyndas för att minska problematiken med brist på parkeringsplatser. Region Västmanland behöver i sina projekt förbereda sig för klimatförändringarna. Exempelvis genom att förebygga konsekvenser av skyfall genom att planera in markytor som kan absorbera stora regnmängder, samt säkerställa att tillräcklig avrinning finns för det vatten som inte kan absorberas.

Uppdrag:

- Ge i uppdrag att förverkliga fastighetsutvecklingsplanen, FUP.
- Ge i uppdrag att omedelbart starta bygget av parkeringshus.
- Ge i uppdrag att förverkliga projektet hållbara resor till sjukhuset för anställda.
- Ge i uppdrag att ta fram en renoveringsplan för Köpings sjukhus.
- Ge i uppdrag att genomföra arbetet med framtidens arbetsplats där eget skrivbord tillhör undantagen och ett effektivt användande av lokalyta genomförs i kombination med tydliga riktlinjer för hemarbete.
- Ge i uppdrag att använda AI för att kartlägga flöden och beläggning av personalparkeringar och ha det som en del av underlaget för hemarbete och lokalutnyttjande.
- Att ge i uppdrag att bygga solceller på taken vid nyproduktion inklusive NAV, plan för solceller på befintliga byggnader.

Drift och Service

Vårdnära tjänster är verksamhetsöverskridande insatser som ska leda till att rätt kompetens gör rätt arbete, inom såväl måltid som städ gör detta att sjukvårdsutbildad personal främst får ägna sig åt att just vårda patienterna. Det finns utmaningar med sådana här gränsöverskridande arbetssätt och ett ständigt informations- och förbättringsarbete bör pågå. Inom drift och service så kan det finnas möjlighet att erbjuda vissa platser till personer som tidigare stått långt från arbetsmarknaden. Regionen bör också använda sig av möjligheterna med den nya lagstiftning som kommit med rätten att reservera vissa upphandlingar till idéburna organisationer liksom att använda sig av samverkansmodellen IOP (Idéburet Offentligt Partnerskap).

Uppdrag:

- Förvaltningen för fastighet och service får i uppdrag att ytterligare bereda plats för personer som står långt från arbetsmarknaden, att reservera vissa upphandlingar till idéburna organisationer samt att pröva IOP.

Kost

Kostnämnden är en samverkansnämnd tillsammans med Region Uppsala. Verksamheten har varit mycket framgångsrik med förbättrad ekonomi, goda resultat, patienternas nöjdhet med maten samt att man hela tiden legat i framkant i utvecklingsarbete av olika slag, bland annat en digital måltidsmeny. Man har också tidigare haft ett gemensamt dokument som hetat GreenUp med framtidsytande miljömål, detta dokument är nu skrotat av det nya styret och i och med det, viktiga målsättningar.

Uppdrag:

- Kostnämnden får fortsätta arbeta med att öka andelen närproducerade livsmedel och minska matsvinnet fortsätta den digitala utvecklingen.
- Kostnämnden får i uppdrag att undersöka möjligheten att ta in nya medlemmar till nämnden för att möjliggöra nya samarbeten.

Regionkontor

Regionkontoret har många viktiga övergripande funktioner för att hela verksamheten skall fungera. Från regionkontoret skall en organisationskultur och ett ledarskap spridas som gör hela regionen till en framtidsinriktad, snabbfotad och lyhörd organisation. Region Västmanland skall utmärka sig som den bästa arbetsgivaren, ha de bästa cheferna och en personal som trivs och har ett gott och professionellt bemötande mot varandra och mot västmanlänningarna. Inom flera av dessa områden finns det förbättringspotential. Hållbarhetsarbetet ligger nu samlat under regionkontoret, Hållbarhetsprogrammet innehåller många viktiga områden och programmet och dess genomförande är avgörande för regionens framgång. Personalrekrytering är en stor utmaning och en del av att vara en attraktiv arbetsgivare är att väl känna till varför medarbetare väljer att avsluta sin anställning. Kommunikation är komplicerat och den behöver riktas både intern och extern, i båda fallen behöver spridas att regionen är politikerstyrd

organisation och en del av det demokratiska systemet. För att klara framtidens utmaningar behöver Västmanlands innovationsarbete, forskning samt utbildning ligga i framkant, här är samarbetet med våra universitet avgörande.

Personal

Regionen ska arbeta aktivt för att skapa en god arbetsmiljö och bra arbetsvillkor så att ohälsa relaterat till arbetet undviks. Om ohälsa trots det uppstår ska åtgärder utifrån forskning och beprövade erfarenheter sättas in. Friskvård ska vara en obligatorisk del av arbetstiden. En god arbetsmiljö kräver ett kompetent ledarskap, delaktighet, eget ansvar och möjligheter till utveckling. Centerpartiet tror att alla människor kan växa med uppgifter som de känner är relevanta och utmanande. Det gäller också för chefer, som behöver stöd, utbildning, förutsättningar och verktyg för att kunna fullgöra sitt ledarskap på ett bra sätt. En bra chef och bra arbetskamrater är viktigt för att trivas på sin arbetsplats.

Åtgärder för att bibehålla statusen för vårdyrken är att erbjuda heltidstjänster med rätt till (partiell tjänstledighet) för att gå ner i arbetstid under en kortare eller längre period för att studera eller vara föräldraledig, ge möjlighet till individuella arbetstider, kontinuerlig utbildning för all vårdpersonal och tydliga karriärvägar för alla personalkategorier. En självklar faktor för att attrahera och behålla personal är lönebildningen. Vi vill införa en kompetensutvecklingsgaranti för alla vårdens medarbetare samt införa en examenspremie för den som vidareutbildar sig inom vårdyrket.

Medarbetare ska kunna känna sig tillfreds med sina arbetsuppgifter. Regionen ska uppmuntra de som vill forska och förbättra olika metoder och behandlingar. Lyhördhet gentemot nya idéer och innovationer skall underlättas.

Lön efter kompetens

Vi vill behålla de medarbetare som jobbar inom dygnet runt-vården och särskilt de som har mycket kompetens och erfarenhet. Dessa nyckelpersoner skapar stabilitet i verksamheten, vägleder de mindre erfarna in i yrket och ger förutsättningar för en god vårdkvalitet. Vi vill att erfarenhet ska löna sig. För att öka attraktiviteten och premiera de som är kvar och utvecklar sin arbetsplats över tid, vill vi satsa på en lönehöjning.

Jämställd arbetsgivarpolitik

Kvinnor arbetar deltid i större utsträckning än män och tar fortfarande ut majoriteten av föräldraledigheten. Det är ytterligare faktorer som försvårar kompetensförsörjningen inom hälso- och sjukvården, som är en kvinnodominerad sektor. Regionen behöver därför jobba strategiskt så att fler väljer att arbeta heltid. Så länge det i praktiken ökar det totala antalet jobbade timmar, kan arbetstidsförkortning avtalsmässigt vara en fördel. Flexibilitet i valet av arbetstidsmodell är också ett sätt att få fler i heltid inom dygnet runt-vården även om det innebär obekväma tider. Regionen behöver även motivera till ett jämställt uttag av föräldrapenningen genom att skapa en föräldravänlig arbetsplats. Exempelvis kan regionen erbjuda föräldralediga att fullfölja kompetensutveckling och delta i trivselaktiviteter på arbetsplatsen. Om en större andel av de anställda arbetar fler timmar i veckan eller heltid behöver inte lika många nya medarbetare rekryteras. Centerpartiet ser även problemen med att rekrytera personal till de mindre orterna. Ett tillägg till lönen är ett sätt att göra det mer attraktivt för att locka människor till de mindre orterna.

Proaktiv rekrytering

Vi behöver hitta framtida medarbetare på alla håll och erbjuda ingångar in i vården tidigt. Det kan ske genom att upprätta fler samarbeten mellan Region Västmanland och lärcentrum både i Sverige och i EU. Samarbetet kan syfta till att klargöra om extra utbildningsinsatser behövs för personer som kommer från

andra länder, men kan även innebära praktikmöjligheter, minskat regelkrångel för att ta in vikarier, verifiering av tidigare utbildning, sommarjobb, och examensarbete för studenter. Vi vill även skapa en arena för icke sjukvårdspersonal att testa arbete inom hälso- och sjukvård.

Politisk verksamhet

Beredningen för invånardialog har inte fungerat optimalt och kontakten med invånare uppfylls inte i den utsträckning som vi önskat och ser därför att den inte uppfyller sitt syfte och kan därför avvecklas.

Uppdrag:

- Ge regionkontoret i uppgift att fastställa en kommunikationsstrategi med syftet att bland annat göra känt att regionen är en politiskt styrd organisation och är en del av det demokratiska systemet.
- Ge regionkontoret i uppdrag att verka för att regionens information är tillgänglig för alla. Även de utan digital kompetens måste kunna få ta del av information.

Ekonomi och administration

Regionerna liksom kommunerna i står inför stora utmaningar, ekonomiska, demografiska och kompetensförsörjningen. För att klara dessa utmaningar behövs en tydlig färdriktning, för regionerna är den färdriktningen tydlig, den går mot Nära Vård. Utöver det måste man jobba ytterligare uppströms med förebyggande arbete därför bör regionen testa ett system med hälsoobligationer vilket gör att långsiktiga investeringar i humankapitalets levnadsvanor ger en avkastning i minskade vårdkostnader.

Uppdrag:

- Ge i uppdrag att titta på okonventionella lösningar såsom hälsoobligationer för att finansiera förebyggande hälsoarbete

Budget

Förflyttningen mot Nära Vård måste fortsätta med oförminskad kraft och vilja, Centerpartiet har som målsättning att 25% av hälso- och sjukvårdens resurser skall gå till primärvården senast 2030. Region Västmanland har många anställda och en alltför stor del av dessa är sjukskrivna, betydligt mer än i andra sektorer i samhället. Centerpartiet menar att regionen som arbetsgivare genast måste vidta åtgärder för att sänka andelen sjukskrivna med 2%. Denna förbättrade kompetensförsörjning skulle dels leda till en högre produktion samt en kraftig reduktion av dyr.

Större förändringar i Centerpartiets budgetförslag:

- Satsning omställning till Nära Vård 20 000 000 kr fördelning av resurser inom hälso- och sjukvårdsförvaltningen.

- Satsning på jämställdhetsarbete 1 000 000 kr per år.
- Minskad sjukfrånvaro med 2% motsvarar ett värde på ca 60 000 000 kr, utfallet blir minskad användning av hyrpersonal, ökad produktion eller minskat underskott i hälso-sjukvården samt en möjlighet till fler satsningar inom regional utveckling.
- Effektivare lokalanvändning, aktivitetsbaserat kontor, samtalsrum, hemarbete ger alla möjligheter till besparingar och mindre externt hyrda lokaler samt borttagna baracklösningar bör redan första året ge besparingar på ca 2 000 000 kr.
- För ett framgångsrikt effektiviseringsarbete krävs ett ledarskap med ansvarsfördelning via ett decentralistiskt arbetssätt där varje verksamhet gör sin del av uppdraget, om varje enhet i verksamheterna identifierar och genomför sin del av effektiviseringar på 1% ger detta besparingar på 84 miljoner.
- De frigjorda resurserna skall främst användas till att minska underskotten i hälso- och sjukvården, öka produktionen och minska köerna. Speciella satsningar som Centerpartiet vill göra inom medel som står till regionstyrelsens förfogande och som överförs inom ram 2027.
- Avveckla beredning för invånardialog ger en besparing på ca 230 000 kronor.
- Se över regelverket för friskvårdsbidraget som förtydligar och resulterar i sänkta kostnader -5 miljoner kr.

Ekonomi

LPIK exklusive läkemedel

Årlig procentuell förändring enl SKR	2026	2027	2028
LPIK exkl. läkemedel april 2025	3,1	2,7	3,1

Investeringar

<i>Belopp i mnkr</i>	Budget 2025	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
Ram Inventarier och utrustning	218	205	585	833
Varav nytt akutsjukhus				
Ettapp 1	20	15	394	475
Kommande etapper	1	1	0	
Kommande etapper, ej beslutad	0	9	21	137
gemensamma investeringar		180	170	221
Ram Byggnadsinvesteringar	1 621	1 900	1 267	974
Varav nytt akutsjukhus				
Ettapp 1	1 130	1 456	907	431
Kommande etapper	37	37		
Kommande etapper ej beslutad	0	133	196	410
Fastighetsgemensamma investeringar	86	108		
varav fastighet	179	125	144	103
varav ambulansprojekt Västerås		21		
varav Regionövergripande övrigt	189	20	20	30
Investeringsram totalt	1 839	2 105	1 852	1 807

	Utfall 2024	Budget 2025	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
Verksamhetens intäkter	2 033	2 294	2 317	2 342	2 345
Verksamhetens kostnader	- 12 760	- 12 727	- 12 917	- 13 355	- 13 614
Avskrivningar	- 386	- 307	- 349	- 363	- 459
Verksamhetens nettokostnader	- 11 113	- 10 740	- 10 949	- 11 376	- 11 728
Skatteintäkter	7 728	8 104	8 412	8 777	9 133
Generella statsbidrag och utjämning	3 029	2 817	2 925	2 969	3 049
Verksamhetens resultat	- 356	181	389	370	453
Finansiella intäkter	777	126	200	250	250
Finansiella kostnader	- 587	- 307	- 362	- 385	- 459
Resultat efter finansiella poster	- 165	0	227	235	244
Balanskravsresultat (före ianspråktagande av avsättning i eget kapital)	- 556				

Budgeterat resultat 2026 motsvarar 2 % av skatter och generella statsbidrag medan det budgeterade resultatet 2027 och 2028 uppgår till 2% vilket motsvarar god ekonomisk hushållning.

Nettokostnadsutveckling	5,0%	-3,4%	1,9%	3,9%	3,1%
-------------------------	------	-------	------	------	------

Nettokostnadsutveckling 2024 beräknas utifrån utfall 2023.

Nettokostnadsutveckling budget 2025 beräknas utifrån utfall 2024.

Resultat enligt god ekonomisk hushållning	215	218	227	235	244
---	------------	------------	------------	------------	------------

	Budget 2025	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
Skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning				
Skatteintäkter	8 104	8 412	8 777	9 133
Slutavräkning 2024				
Inkomstutjämningsbidrag	1 517	1 576	1 641	1 710
Kostnadsutjämningsbidrag	87	88	91	93
Regleringsavgift	103	89	6	46
Införandebidrag/tillägg				
Statsbidrag för läkemedelsförmånen	1 111	1 172	1 231	1 292
Skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning	10 921	11 337	11 746	12 181

<i>Regionersättning i miljoner kronor</i>	Budget 2025	Budget 2026	Plan 2027	Plan2028
Hälso- och sjukvårdsnämnden	8 937,6	9 305,1	9 592,1	9 929,5
<i>varav Vårduppdrag Västmanland</i>	1 420,1	1 461,6	1 495,1	1 540,4
Kollektivtrafiknämnden	412,2	420,8	432,2	445,6
Regionala utvecklingsnämnden	166,9	171,1	175,3	180,7
Regionstyrelsen				
Fastighet- och serviceförvaltningen	28,0	23,1	23,2	23,3
Regionkontoret	369,4	374,2	384,3	396,2
<i>varav omfördelning internhandel</i>	107,3			
Politisk verksamhet och patientnämndens kansli				
Patientnämnden	6,5	6,7	6,9	7,1
Förtroendevalda och bidrag till politiska partier	46,5	47,1	48,4	49,9
Regionrevisionen	5,1	5,2	5,3	5,5
Summa fördelat till nämnder och förvaltningar	9 972,2	10 353,3	10 667,6	11 037,8
Anslaget till regionstyrelsens förfogande	798,4	774,7	871,8	873,3
<i>varav statsbidrag</i>	326,9	309,7	300,0	300,0
Summa verksamhet	10 770,6	11 128,0	11 539,4	11 911,1
Gemensamma kostnader och intäkter	-30,7	-179,3	-163,2	-183,0
Summa driftsbudget (nettokostnader)	10 739,9	10 948,7	11 376,1	11 728,1

<i>Ramförändringar miljoner kronor</i>	Ram 2025	2026	2027	2028
Hälso- och sjukvårdsnämnden	8 937,6			
LPIK uppräknig		231,7	211,3	249,0
Kostnadsökning läkemedel		12,7	81,5	89,5
Demografiuppräknig vårduppdag		0,27	-5,9	-1,1
Flytt av studierektor ST, admin ST utbildning		1,20		
Omfördelning av Beredskapsfunktionen		-2,80		
Generell effektivisering		-74,70		
Flytt av mediapedagog till RK		-0,80		
Ramförstärkning		200,0		
varav Vårduppdag Västmanland	1 420,1			
LPIK uppräknig		44,0	39,5	46,3
Ramflytt av verksamhet jourmottagning		-8,6		
Generell effektivisering		-14,2		
Omställning mot nära vård		20,0		
Demografiuppräknig vårduppdag		0,27	-5,9	-1,1
Kollektivtrafikenämnden	412,2			
LPIK uppräknig		12,8	11,4	13,4
Generell effektivisering		-4,1		
Regionala utvecklingsnämnden	166,9			
LPIK uppräknig		5,2	4,6	5,4
Justering omfördelning internhandel		0,8		
Generell effektivisering		-1,7		
Q1 uppdag - bla avsluta stöd till länsbildningsförbund		-0,1	-0,5	
Fastighet- och serviceförvaltningen	28,0			
LPIK uppräknig		0,14	0,12	0,15
Generell effektivisering		-0,05		
Justering tomställda lokaler		-5,0	0,0	0,0
Regionkontoret	369,4			
LPIK uppräknig		11,5	10,1	11,9
Justering omfördelning internhandel		-0,60		
Justering omfördelning internhandel		-0,12		
Flytt av studierektor ST, admin ST utbildning		-1,20		
Omfördelning av Beredskapsfunktionen		2,80		
Effektivisering lokaler och administration		-2,00		
Flytt av mediapedagog till RK		0,80		
Generell effektivisering		-3,70		
Q1 uppdag - avslut extern miljörevision mm		-2,7		
Politisk verksamhet och patientnämndens kansli	58,1			
Patientnämnden, LPIK uppräknig		0,20	0,18	0,21
Generell effektivisering		-0,07		
Förtroendevalda, LPIK uppräknig		1,44	1,27	1,50
Generell effektivisering		-0,10		
Avveckla invånardialog		-0,23		
Justering omfördelning internhandel		-0,12		
Regionrevisionen, LPIK uppräknig		0,16	0,14	0,16
Generell effektivisering		-0,05		
Summa ramar och ramförändringar	9 972,2	378,6	314,3	370,2

<i>Specifikation av anslaget till regionstyrelsens förfogande, belopp i miljoner kronor</i>	Budget 2025	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
Omställning och kompetensutveckling	25,0	25,0	25,0	
Fastighetsomställningskostnader	20,0	20,0	20,0	
Nytt akutsjukhus Västerås Projektering/genomförande	44,5	43,0	57,0	111,0
Cosmics utvecklingsprogram	18,0	16,0	18,0	
Samverkan kring personer med skadligt bruk och beroende	2,0	2,0	2,0	
Nationella riktlinjer (GAP-analyser)	5,0	5,0	5,0	
Forskning och innovation	10,0	10,0	10,0	
LSS	11,0	11,0	11,0	
Avveckling Salbergafonden	5,0			
Avgiftsfri vård för sexuellt våldsutsatta och förebyggande arbete	2,0	2,0	2,0	
Beredskap och robusthet	3,0	3,0	3,0	
Ersättning för Nytt akutsjukhus			3,8	373,3
Inköp och välfärdsbrottslighet	4,0	4,0	4,0	
Omställningsmedel Hälso- och sjukvårdsnämnden	222,0	131,0		
Arbete med jämställdhetsstrategi		1,0	1,0	1,0
Summa övrigt	371,5	273,0	161,8	485,3
Förutsätter statsbidrag				
Kvinnorsjukvård, specialist- och primärvårdsverksamhet	20,0			
Psykisk hälsa (endast regionens del enligt SKR 2023)	25,2	20,0	20,0	
Kortare väntetider i cancervården	10,0	10,0	10,0	
Rehabkoordinatorer (generellt stb)	9,7	9,7	9,7	
God och nära vård	70,0	70,0	60,0	
varav ökad ambitionshöjning ST-läkare i primärvården 5,1 mnkr 2024-2026				
varav seniorhälsovårdsprogram 2 mnkr 2024-2026				
Civil beredskap	20,0	30,0	25,0	
Ökad tillgänglighet och vårdkapacitet inkl effektivisering i hälso- och sjukvården	170,0	150,0	130,0	
varav ytterligare satsning på tillgänglighet BUP med 4 mnkr 2024-2026				
utöver det som i överenskommelsen är direkt styrt mot BUP				
Fysisk aktivitet på recept	2,0			
Tillkommande övriga statsbidrag		20,0	45,3	300
Summa statsbidrag	326,9	309,7	300,0	300,0
Summa reserverat	698,4	582,7	461,8	785,3
Egentligt oförutsett/budgeteringsmarginal	100	192	410	88
Summa till regionstyrelsens förfogande	798,4	774,7	871,8	873,3

Centerpartiets förslag till fullmäktiges beslut

1. Skattesatsen för den regionskatt som ingår i den preliminära inkomstskatten fastställs för år 2026 till 10,88 %.
2. Ram 6,7 miljoner kronor till patientnämnden inklusive kansli 2026 fastställs.
3. Ramen för 2026 års investeringar fastställs till 2 105 miljoner kronor.
4. Planeringsunderlag för investeringar fastställs för 2027 till 1 852 miljoner kronor och för 2028 till 1 807 miljoner kronor.
5. Regionstyrelsen får i uppdrag att se över investeringsramarna och investeringsbehoven inför planperioden 2026 – 2028
6. Regionstyrelsen har rätt att bevilja externa investeringar utanför beviljade ramar under förutsättning att full kostnadstäckning finns för investeringen.
7. Regionstyrelsen får i uppdrag att i enlighet med investeringspolicyn fastställa investeringsplanen för 2026.
8. Regionstyrelsen har under planperioden rätt att nyupplåna, det vill säga öka regionens skulder under planperioden, till maximalt 10 300 miljoner kronor (exklusive bankkontokredit).
9. Regionstyrelsen har under planperioden rätt att omsätta lån, det vill säga låna upp belopp motsvarande belopp på de lån som förfaller till betalning under planperioden.
10. Bankkontokreditens storlek fastställs till maximalt 1 500 miljoner kronor.
11. Resultatbudget för 2026 samt planer för 2027 och 2028
Fastställs, enligt Centerpartiets förslag.
12. 2026 års ramar samt planer för 2027 och 2028 för nämnder och förvaltningar
Fastställs enligt Centerpartiets förslag.
13. 2026 års ramar samt planer för 2027 och 2028 för övrig verksamhet fastställs enligt Centerpartiets förslag.
14. Budget för gemensamma kostnader och intäkter för 2026 samt planer för 2027 och 2028 fastställs enligt Centerpartiets förslag.
15. Regionstyrelsen får i uppdrag att vid behov omfördela medel mellan de olika ramarna.
16. Regionstyrelsen får i uppdrag att fördela reserverade medel för satsningar till respektive verksamhet.
17. Regionstyrelsen får i uppdrag att fatta beslut om de medel som inte reserverats i anslaget till styrelsens förfogande.

18. Regionstyrelsen äger rätt att fördela ut tillkommande statsbidrag under året.
19. Regionstyrelsen får i uppdrag att se över driftsramarna inför planperioden 2026-2028.
20. Specificerade poster i anslaget till regionstyrelsens förfogande 2026 får, under förutsättning att de finns upptagna i respektive förvaltningsplan, ianspråktas av respektive nämnd i samband med fastställande av förvaltningsplan.

Alla uppdrag

Tabell med alla uppdrag presenterade i den ordning som de förekommer i dokumentet.

NR	Uppdrag
1	Ge i uppdrag till vårduppdrag Västmanland och intraprenad Närvården att arbeta för att etablera Familjecentraler i alla kommuner.
2	Ge HSN i uppdrag att utreda hur modern teknik kan införas i den egna verksamheten så smidigt som möjligt och vilka insatser som enklast kan genomföras till störst nytta.
3	Ge HSN i uppdrag att sprida det kunskapsmaterial som har tagits fram av SKR:s satsning "Kraftsamling för psykisk hälsa".
4	Ge i uppdrag till RUN att återinföra program för hälsoinriktning
5	Ge i uppdrag till HSF att utreda möjligheten att införa hälsosamtal redan vid 40 års ålder.
6	Ge i uppdrag att arbeta för att nå målsättningen att år 2030 ska 25% av sjukvårdsbudgeten återfinnas i primärvården.
7	Ge i uppdrag att aktivt arbeta för sänkta sjuktal inom hälso- och sjukvården.
8	Ett proaktivt arbete för att dämpa kostnadsutvecklingen skall genomsyra hela Hälso- och sjukvårdsförvaltningen. Förslag skall tas fram från varje enhet.
9	En satsning för de som arbetar obekväm arbetstid.
10	Ge HSN i uppdrag att säkerställa att det finns mödrahälsovård på alla orter där vi har vårdcentraler.
11	Ge HSN i uppdrag att göra ett långsiktigt arbete för att uppnå Socialstyrelsens riktvärde om 1100 listade patienter per läkare.
12	Ge HSN i uppdrag att utreda möjligheten att införa Grön rehabilitering som en av flera rehabiliteringsformer.
13	Ge HSN i uppdrag att aktivt använda det nybildade Västmanlands samordningsförbund för att främja och öka hälsan samt öka människors kapacitet för egen försörjning.
14	Ge i uppdrag till folktandvården att gå tillbaka till TLV:s referensprislista
15	Ge i uppdrag till RUN att initiera en RÖK (regional överenskommelse) mellan Region Västmanland och civilsamhälleliga organisationer på regional nivå i syfte att stärka dialogen och samverkan.
16	Ge i uppdrag till RUN att främja kreativa näringar genom att stötta och stärka kulturella aktörer med växtkraft i affärsutveckling och med ekonomiska stöd.
17	Ge i uppdrag till RUN att samla resurser och insatser i syfte att arbeta förebyggande med social hållbarhet och psykosocial hälsa i samverkan med idéburna aktörer.
18	Ge i uppdrag till RUN att använda föreningslivet som en resurs för beredskap och trygghetspunkter.
19	Ge i uppdrag till RUN att utreda möjligheterna för att stödja branschdrivna initiativ för kompetensförsörjning, till exempel branschskolor.
20	Ge i uppdrag till RUN att driva på för förändringar i avgifter med mera så vi får en ökad sjöfart.
21	Ge RUN i uppdrag att förbindelsen Oslo-Stockholm ska prioriteras nationellt och alternativa finansieringslösningar övervägas samt att dragningen skall gå norr om Mälaren.
22	Ge RUN i uppdrag att i påverkansarbetet trycka på att länstransportplanerna som gäller statliga medel för infrastruktursatsningar i länen ska procentuellt utgöra en mycket större del av den nationella planen.
23	Ge RUN i uppdrag att påverka så att kraftiga underhålls- och trimningsåtgärder genomförs på länets järnvägar för att säkerställa tillförlitligheten.

24	Ge RUN i uppdrag att det påverkas så att det genomförs åtgärder för ökad kapacitet på Dalabanan, Bergslagspendeln, Mälarbanan samt Svealandsbanan för att klara nuvarande och framtidens resande.
25	Ge RUN i uppdrag att satsningar på det enskilda vägnätet ska öka väsentligt för att bidra till att hela Västmanland utvecklas, det gynnar både näringsliv och övrig utveckling av alla länets kommuner samt att det ges information om möjligheten att söka medel.
26	Ge RUN i uppdrag att genomföra större insatser som ökar bärigheten på Västmanlands vägar höjs, det möjliggör mer klimatsmarta transporter samtidigt kan också klimatförändringar ställa högre krav på vägtrummor och broar.
27	Ge RUN i uppdrag att finna lösningar för att hela länet får snabbt och robust bredband.
28	Ge KTN i uppdrag att utarbeta en färdplan för en enhetstaxa för kollektivtrafik inom Västmanland
29	Ge KTN i uppdrag att utreda möjligheten att lägga den särskilda kollektivtrafiken i egen regi hos Svealandstrafiken och vid lämpliga fall använda sig av underleverantörer av hög kvalitet.
30	Ge KTN i uppdrag att färdigställa en drivmedelsstrategi för de transporter som finansieras eller utförs av regionen, strategin skall värna användandet av olika bränsleslag som är tillverkade inom länet.
31	Ge KTN i uppdrag att med den särställning som Svealandstrafik har så skall regionen utreda och säkerställa dess kostnadseffektivitet och kvalitetsleverans.
32	Ge KTN i uppdrag att med innovativ teknik utveckla en god kollektivtrafik på landsbygden genom flexibla och effektiva lösningar
33	Ge KTN i uppdrag att förbättra möjligheterna till kompletteringstrafik och anropsstyrd trafik.
34	Ge KTN i uppdrag att en samordning mellan kollektivtrafik, skolskjutsar, färdtjänst och annan samhällsfinansierad transport genomförs i länet samt en översyn av nuvarande skatteväxling.
35	Ge KTN i uppdrag att utveckla dialogen med samtliga grannlän kring möjliga förbättringar i kollektivtrafiklösningar över länsgränserna för att underlätta arbetspendling.
36	Ge ett riktat uppdrag till RUN att intensifiera arbetet med att stärka kvinnors och ungas möjligheter att starta och driva företag och ta del av de stödinsatser som finns.
37	Ge i uppdrag till RUN att utveckla Västerås flygplats som en arena för framtidens flyg samt att ta fram en utvecklingsplan.
38	Ge i uppdrag till RUN att företagsformer som kooperativ och sociala företag ska stödjas och se över vilka mål som kan uppnås med hjälp av olika avtal med idéburen sektor.
39	Ge i uppdrag att förverkliga fastighetsutvecklingsplanen, FUP.
40	Ge i uppdrag att omedelbart starta bygget av parkeringshus.
41	Ge i uppdrag att förverkliga projektet hållbara resor till sjukhuset för anställda.
42	Ge i uppdrag att ta fram en renoveringsplan för Köpings sjukhus.
43	Ge i uppdrag att genomföra arbetet med framtidens arbetsplats där eget skrivbord tillhör undantagen och ett effektivt användande av lokalyta genomförs i kombination med tydliga riktlinjer för hemarbete.
44	Ge i uppdrag att använda AI för att kartlägga flöden och beläggning av personalparkeringar och ha det som en del av underlaget för hemarbete och lokalutnyttjande.
45	Att ge i uppdrag att bygga solceller på taken vid nyproduktion inklusive NAV, plan för solceller på befintliga byggnader.
46	Förvaltningen för fastighet och service får i uppdrag att ytterligare bereda plats för personer som står långt från arbetsmarknaden, att reservera vissa upphandlingar till idéburna organisationer samt att pröva IOP.
47	Kostnämnden får fortsätta arbeta med att öka andelen närproducerade livsmedel och minska matsvinnet och fortsätta den digitala utvecklingen.
48	Kostnämnden får i uppdrag att undersöka möjligheten att ta in nya medlemmar till nämnden för att möjliggöra nya samarbeten

49	Ge regionkontoret i uppgift att fastställa en kommunikationsstrategi med syftet att bland annat göra känt att regionen är en politiskt styrd organisation och är en del av det demokratiska systemet.
50	Ge regionkontoret i uppdrag att verka för att regionens information är tillgänglig för alla. Även de utan digital kompetens måste kunna få ta del av information.
51	Ge HR i uppdrag att titta på okonventionella lösningar exempelvis hälsoobligationer för att finansiera förebyggande hälsoarbete.

